

**Shakespearebroen over Øresund:
Forbindelsen mellem Tycho Brahe på Knutstorp borg i Skåne til prins Hamlet på
Kronborg Slot.**

For 4 år siden var jeg projektansat på HamletScenen. I arbejdet med en særlig opgave fik jeg den tanke, at der måtte findes nogle spor i region Helsingborg, som leder til Kronborg Slot - og måske endda til Hamletdramaet.

Jeg fandt ud af, at Krapperup Borg ved Kullen i mange år var adelsfamilien Gyldenstjernes slægtsslot og at det lille slot Kulla Gunnarstorp, som er synlig på svenskekysten overfor Hellebæk, i en del år var ejet af slægten Rosenkrans.

Det store scoop kom imidlertid, da Tycho Brahe kom svingende ind fra sidelinjen.

Den smukke udsigt fra danskekysten i Espergærde, bemærk Hven i horisonten.

Knutstorp Borg i Region Helsingborg er Tycho Brahes familiegods.

Tychos tipoldeforældre på den mødrene side var Sophie Gyldenstjerne og Erik Rosenkrantz.

De navne kender vi fra Shakespeares Hamlet som navnene på de studiekammerater fra universitetet i Wittenberg, som Kong Claudius hidkalder for at de skal være hans spioner mod Hamlet.

Forbindelsen til Hamletdramaet strammes en ekstra tand med det historiske faktum, at Brahes fætre Frederik Rosenkrantz og Knud Gyldenstjerne rent faktisk stod indskrevet ved universitetet i Wittenberg i 1591. Senere blev de sendt på diplomatisk mission i England af Christian d. 4.

I Shakespeares drama sendes Rosenkrantz og Gyldenstjerne sjovt nok også af sted på mission til Det engelske hof af kong Claudius.

Sandsynligheden taler for at Brahes to fætre har mødt Shakespeare ved det engelske hof i hans egenskab af medlem af den kongelige skuespillertrup "The Kings Men". Under alle omstændigheder ses et påfaldende sammenfald i såvel navne som begivenheder mellem Brahes fætre og Hamlets studiekammerater fra Wittenberg.

Tycho Brahe - en af de helt store personligheder i skandinavisk renæssance.

Ifølge familietraditionen skulle han være jurist, men Tycho fulgte sit hjerte og valgte astronomien. I 1572 observerer han en ny stjerne på himlen over Herrevad Kloster. Her residerer hans onkel Steen Bille som lensmand efter at klostret var nedlagt og overgået til kongen efter Reformationen i 1537. Steen delte Tychos interesse for videnskab og havde indrettet et kemisk laboratorium i kælderens. Tychos bog om opdagelsen af "Stella Nova" gør ham med et til den mest berømte dansker i Europa. Mere berømt end Frederik d. 2. på Kronborg Slot. Tychos opdagelse er revolutionerende eftersom Pavekirken har et dogme om at himmelrummet er uforanderligt.

Tycho rokker med sin opdagelse seriøst ved det eksisterende statiske verdensbillede, som Pavekirken har kanoniseret på Platons, Aristoteles og Thomas af Aquinas lære. Et verdensbillede som er værktøj til at styre masser af mennesker. Et verdensbillede som er indiskutabelt og som markedsføres som den højeste sandhed. De som har mod til at sige noget andet bliver sendt i husarrest eller brændt på bålet for kætteri. Således henrettes munken og videnskabsmanden Giordano Bruno i Rom i 1600. Giordano gjorde for øvrigt studier i Wittenberg i lighed med Tycho Brahe og prins Hamlet.

Tycho Brahe kobler til Shakespeares Hamlet og Kronborg Slot på flere måder.

For det første kan man sige, at Brahes forskning og Shakespeares værker er baseret på samme metodiske tilgang til stoffet, nemlig det at lægge mærke til, iagttagelse og registrere observationer. Shakespeare beskriver og viser frem, men dømmes aldrig - det lader han beskueren om.

Og dog finder vi i en af Hamlets replikker en form for belæring, som nok er rettet mod skuespillerne i teatertruppen, som aflægger besøg på Kronborg. Men når vi medtager Jaques replik fra "As you like it": *The world is a stage..* på dansk: "Som man behager" *Verden er en scene, hvor mænd og kvinder spiller deres roller.....*", så får vi alligevel

fornemmelsen af at gamle Will, som vi ser Frank Underwood gøre i House of Cards - i et kort øjeblik deler en sandhed med os.

Hamlet til Horatio i 3. Akt, scene 2:

" Be not too tame neither, but let your own descretion be your tutor. Suit the action to the word, the word to the action, with this special observance, that you o'erstep not the modesty of nature. For anything so owerdone is from the purpose of playing, whose end, bothat the first and now, was and is, to hold, as twere, the mirror up to nature, to show virtue her own figure, scorn her own image, and the very age and body of the time his form and pressure....."

I Niels Brunses danske oversættelse lyder det sådan:

" I må heller ikke være for tamme, men lad jeres eget skøn vejlede jer. Afpas spillet efter ordene og ordene efter spillet, men tag især hensyn til ikke at overskride de naturlige grænser. For alt hvad der overskrides sådan, fjerner sig fra skuespillets formål, hvis bestemmelse både i fortid og nutid var og er at holde et spejl op, så at sige for naturen; at vise dyden dens egne træk, foragten dens eget kontrafej og selve tidens væsen dets udtrykte billede. Hvis nu dette overdrives eller bliver sjusket gjort, kan det nok få de uvidende til at le, men det får de forstandige til at sørge, og bedømmelsen fra én af dem må for jeres målestok opveje et helt teater fuldt af andre....."

Men tilbage til det vi kom fra.

Adskillige astronomer og astrofysikere i nutiden, deler opfattelsen af, at Shakespeare må have haft et indgående kendskab til astronomi fordi, som én af dem formulerer det:

" ... devotion to a science is necessary before it can be handled with such genial freedom and at the same time never failing relevance and accuracy".

(Wilson," Shakespeare and Astrology, Politicworm, Shakespeare authorship")

Shakespeares " Hamlet" – et drama om to kolliderende verdensbilleder?

Den amerikanske professor i astofysik og astronomi Peter D. Usher, har skrevet flere bøger og argumenterer i en række artikler for sin opfattelse af, at Shakespeares " Hamlet" kan ses som en allegori for kampen mellem to modsat rettede kosmologiske verdensbilleder, som støder sammen i renæssancen.

De stridende parter er det gamle paradigme, den klassiske **geocentriske** model af verden, som hævder at Jorden er verdens centrum med en fast skal med stjerner udenom. Modellen er i antikken beskrevet af Platons elev Aristoteles, videreudviklet af

astronomen, geografen og matematikeren Claudius Ptolemæus og senere sanktioneret af Thomas af Aquinas, hvorved den ophøjes til kanon som den katolske kirkes foretrukne model. Modellen støttes af Tycho Brahes i en udgivelse fra 1588.

Udfordrer den provokerende nye videnskabelige paradigme, den **heliotropiske model**, bringes til torvs af den polske astronom Copernicus, som placerer solen i centrum.

Copernicus operer ikke ud fra empiri - egne iagttagelser, som Tycho. Men hans synspunkt er så kontroversielt at hans skrift først udgives af en assistent i det år Copernicus dør.

Martin Luther siger direkte ” - narren vil vende op og ned på hele astronomien..”

Men Copernicus’ **Heliotropiske** model udbygges senere af den engelske astronom Thomas Digges. Thomas Digges fødes ind i astronomiens verden som søn af den på det tidspunkt anerkendte astronom Leonard Digges. Da Thomas som 14 årig bliver faderløs, bliver den navnkundige John Dee, som er ansat som hofastronom og militærstrateg ved Elisabeth d. 1’s hof som astronom og militærstrateg i Thomas’ faders sted og sørger for hans videre uddannelse.

I et værk fra 1576 argumenterer Thomas for at stjernerne på himlen er uendelige i antal og at de som solen bevæger sig i et uendeligt rum.

To eksempler fra Shakespeares ”Hamlet”, som kan tolkes som en kamp mellem verdensbilleder.

I første akt 2. Scene viser Hamlets nye stedfader, tronraneren Claudius interesse for at kende til baggrunden for Hamlets dystre humør. Claudius spørger, hvorfor disse mørke skyer hænger over ham, hvortil Hamlet spidst replicerer: ” Not so, my lord, I’m too much in the sun.

Kan vi læse det som at Claudius repræsenterer det gamle paradigme og Hamlet står som eksponent for Digges’ nye provokerende verdensbillede?

I 2. Akt, scene 2 udtaler Hamlet, at han kunne være lukket inde i en nøddeskal og alligevel regne sig for konge over det uendelige rum, var det ikke fordi han plages af onde drømme.

Hamlet synes at være bevidst om udsagnets eksplosive og undergravende kraft og formulerer sig med stor forsigtighed om den nye forestilling om rummets foranderlige uendelighed. Hamlet udtaler sig i overværelse af sine to barndomsvenner og studiekammerater fra Wittenberg, Rosenkrantz og Gyldenstjerne. Da de to jo bærer navnene efter Tycho Brahes fætre kan de ses som repræsentanter for netop Brahes verdensbillede, hvor rummet godt nok ses som en foranderlig størrelse – siden en ny stjerne kan opdages – men stadig er omkranset af en fast skal i form af himmelhælvet.

Tilbage til Peter D. Usher, som i en af sine artikler refererer til et brev, som Brahe angiveligt skulle have skrevet og sendt til en af sine engelske kollegaer. I brevet anmoder han om, at en velanskreven engelsk barde får til opdrag at skrive et stykke, som priser såvel Brahes person som hans forskning. Med brevet følger et portræt af astronomen fra Hven stående foran sine tipoldeforældres våbenskjold. Det må stå hen i det uvisse om dette brev skulle være den direkte anledning til navnesammenfaldet og sporene af Tychos forskning i Shakespeares drama om den danske prins på Kronborg.

Sikkert er det imidlertid, Tycho Brahe var tæt forbundet til Kronborg, eftersom det var her hans mæcen, den livslystne renæssancekonge Frederik d. 2, holdt pragthof. Når Frederik holdt fest og råbte skål, blev kanoner fyret af, nøjagtig som det beskrives hos Shakespeare. Optegnelser fra perioden viser at kongen i en periode anvendte op mod 1/3 af Danmarks bruttonationalprodukt på at støtte Brahes forskning på Hven og gøre det til det førende center for videnskabelig forskning i Europa.